

22.11.2021

25 vuotta asiantuntija- yhteistyötä

Euroopan unionin TAIEX-
ohjelma ja Suomi

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet

25 vuotta asiantuntijayhteistyötä

Euroopan unionin TAIEX-ohjelma ja Suomi

Eerikki Vainio

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Ulkoministeriö

© 2021 tekijät ja ulkoministeriö

ISBN pdf: 978-952-281-365-7

ISSN pdf: 2737-0844

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2021

25 vuotta asiantuntijayhteistyötä Euroopan unionin TAIEX-ohjelma ja Suomi

Ulkoministeriön julkaisuja 2021:12**Julkaisija** Ulkoministeriö**Tekijä/t** Eerikki Vainio
Kieli suomi**Sivumäärä** 35

Tiivistelmä

Euroopan unionin rahoittama lyhytkestoisen asiantuntijatuen ohjelma TAIEX (Technical Assistance and Information Exchange) aloitti toimintansa vuonna 1996. Ohjelma alkoi teknisenä apuna assosiaatiomaille unionin sisämarkkinoihin lähentymiseksi. TAIEXia ryhdyttiin pian hyödyntämään vahvemmin EU:n laajentumisprosessin tukemisessa ja vuonna 2006 se laajeni EU:n itäiseen ja eteläiseen naapurustoon. 2010-luvulla TAIEX laajeni EU-jäsenmaihiin sekä kolmansiiin maihin. Nykyisin TAIEX on globaali yhteistyöohjelma, jonka avulla voidaan tukea julkisen hallinnon kehittämistä lähes koko maailmassa. TAIEX-ohjelma viettää 25-vuotisjuhlavuottaan vuonna 2021.

Suomi on osallistunut aktiivisesti TAIEX-toimintaan koko ohjelman olemassaolon ajan. TAIEX-tapahtumiin on osallistunut kaikkiaan noin 2 000 suomalaista asiantuntijaa, minkä lisäksi Suomi on ottanut vastaan noin 250 TAIEX-opintomatkaa. Suomi on toiminut TAIEXissa laajasti eri hallinnonaloilla.

Asiantuntijoille TAIEX on ollut mahdollisuus saada kokemusta kansainvälisestä yhteistyöstä sekä vahvistaa omaa osaamistaan. Virastot ovat voineet vaikuttaa TAIEX-toiminnan kautta oman toimialansa kehitykseen sekä luoda kontakteja. Asiantuntijoiden vahvistunut osaaminen on lisännyt osaamispääomaa suomalaisissa ministeriöissä ja virastoissa. Tätä kautta TAIEXiin osallistuminen on ollut hyödyllistä myös suomalaisen julkisen hallinnon näkökulmasta.

Asiasanat TAIEX, EU, EU:n laajentuminen, julkinen hallinto, kansainvälinen yhteistyö, kansainvälisyys**ISBN PDF** 978-952-281-365-7**ISSN PDF** 2737-0844**Julkaisun osoite** <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-281-365-7>

25 år av expertsamarbete Europeiska unionens TAIEX-program och Finland

Utrikesministeriets publikationer 2021:12**Utgivare** Utrikesministeriet**Författare** Eerikki Vainio**Språk** finska**Sidantal**

35

Referat

Programmet för kortvarigt expertstöd TAIEX (Technical Assistance and Information Exchange) inledde sin verksamhet 1996 och finansieras av Europeiska unionen. Programmet inleddes för att ge tekniskt stöd till kandidatländerna för att dessa ska närma sig unionens inre marknad. TAIEX började snart användas för att stödja processen för att utvidga EU. År 2006 utvidgades programmet till EU:s östra och södra grannskap. Under 2010-talet utvidgades TAIEX till EU:s medlemsländer och till tredjeländer. För närvarande är TAIEX ett globalt samarbetsprogram med hjälp av vilket man kan stödja utvecklingen av den offentliga förvaltningen så gott som i hela världen. TAIEX firar sitt 25-årsjubileum 2021.

Finland har från första början deltagit aktivt i TAIEX-verksamheten. Sammanlagt har ungefär 2 000 finländska experter deltagit i olika TAIEX-evenemang och dessutom har det ordnats ungefär 250 TAIEX-studieresor till Finland. Finland har varit verksamt inom TAIEX på bred front inom olika förvaltningsområden.

TAIEX har gett experterna möjlighet att få erfarenhet av internationellt samarbete och stärka sitt kunnande. Via TAIEX-verksamheten har ämbetsverken kunnat påverka utvecklingen inom sin egen sektor och knyta kontakter. Den ökade expertisen har ökat kunskapskapitalet vid de finländska ministerierna och ämbetsverken. Genom detta har deltagandet i TAIEX varit till nytta också med tanke på den offentliga förvaltningen i Finland.

Nyckelord TAIEX, EU, EU:s utvidgning, offentlig förvaltning, internationellt samarbete, internationalisering**ISBN PDF** 978-952-281-365-7**ISSN PDF**

2737-0844

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-281-365-7>

25 Years of Cooperation with Experts

TAIEX Instrument of the European Union and Finland

Publications of the Ministry for Foreign Affairs 2021:12**Publisher** Ministry for Foreign Affairs of Finland**Author(s)** Eerikki Vainio**Language** Finnish**Pages**

35

Abstract

TAIEX (Technical Assistance and Information Exchange) is an instrument that provides short-term expert assistance, created in 1996. The instrument was initially set up to support the then candidate countries in their alignment with the EU's internal market. TAIEX was soon found useful in supporting the EU's enlargement process and, in 2006, it expanded to cover the EU's eastern and southern neighbourhood. In the 2010s, TAIEX expanded to the EU Member States and third countries. Today, TAIEX is an instrument that has global reach, helping in the development of public administrations in nearly all parts of the world. The instrument's 25th anniversary is celebrated in 2021.

Finland has actively participated in TAIEX exchanges throughout the instrument's existence. Approximately 2,000 Finnish experts have participated in TAIEX events and Finland has hosted about 250 TAIEX study visits. Finland has participated extensively in TAIEX in different administrative branches.

TAIEX has provided experts with opportunities to gain experience of international cooperation and to strengthen their skills and knowledge. Different government agencies and public bodies have developed activities in their own sectors and established contacts through participating in the TAIEX instrument. The enhanced competence of experts has increased the stock of human capital in Finnish ministries and agencies. This shows that participation in TAIEX has been useful also from the perspective of Finnish public administration.

Keywords TAIEX, EU, EU enlargement, public administration, global cooperation, international contexts**ISBN PDF** 978-952-281-365-7**ISSN PDF**

2737-0844

URN address <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-281-365-7>

Sisältö

Onnea 25-vuotias TAIEX	7
Julkaisusta	8
TAIEXin matkassa: Valkoisesta kirjasta kohti globaalia toimintaa	9
Positiivinen vastaanotto kannusti jatkamaan	10
Temaattinen ja maantieteellinen vahvistuminen uuden vuosituhaten alussa	11
Laajentumista lähelle ja kauas	13
TAIEX tänä päivänä	14
Ennen ja nyt – keskustelua ohjelman kehityksestä ja suunnasta kansallisen koordinaation näkökulmasta	17
Kaikkia hyödyttävää yhteistyötä – Suomi ja TAIEX 1996–2021	22
Suomalaiselle asiantuntijuudelle on ollut kysyntää	23
EU-jäsenmaat ovat Suomelle tärkeä TAIEX-kumppani	24
Asiantuntijuutta laajasti eri sektoreilla	25
Suomi on haluttu opintomatkakohde	27
Verkostoitumista ja osaamisen vahvistumista	28
Katse horisonttiin – TAIEXin tulevaisuudennäkymiä	34

ONNEA 25-VUOTIAS TAIEX

Euroopan unionin rahoittama lyhytkestoisen asiantuntijatuen ohjelma TAIEX on hieno menestystarina. TAIEX on tarjonnut jo neljännesvuosisadan ajan edunsaajamaille niiden tarpeisiin perustuvaa asiantuntijatukea julkisen hallinnon sekä lainsäädännön kehittämiseen. Maantieteellisen ja temaattisen laajentumisensa seurauksena TAIEX on tänä päivänä globaali kehittämisohjelma, joka tuo yhteen julkisen hallinnon asiantuntijoita eri puolilla maailmaa.

TAIEX aloitti toimintansa tammikuussa 1996 ja täyttää tänä vuonna näin kunnioitettavat 25 vuotta. Saavutusta kannattaa pysähtyä juhlistamaan. Mikään kehittämisohjelma tuskin saavuttaa erityisen pitkää ikää, mikäli se ei pysty uudistumaan ja mukautumaan oman aikansa tarpeisiin tai vastaamaan uusiin haasteisiin. Tätä on vaadittu myös TAIEXilta. Ohjelman kehittyminen ja laajentuminen kertovat, että TAIEX on koettu toimivana välineenä.

TAIEX-tapahtumissa samojen kysymysten parissa toimivat asiantuntijat voivat jakaa kokemuksiaan ja parhaita käytäntöjään sekä tutustua toisiinsa. Yksi ohjelman menestyksen salaisuuksista onkin epäilemättä ollut sen kyvyssä tarjota mahdollisuuksia ja ratkaisuja yhdessä työskennellen. TAIEXin todellinen vahvuus on sen toimijoissa: asiantuntijoissa sekä organisaatioissa.

On hienoa, että Suomi on osallistunut TAIEX-toimintaan aktiivisesti ohjelman alusta alkaen. Jo noin 2 000 julkisen hallinnon asiantuntijaamme on ollut mukana TAIEX-tapahtumissa eri maissa, minkä lisäksi tapahtumia on järjestetty myös Suomessa. Suomi on muun muassa ottanut vastaan noin 250 TAIEX-opintomatkaa. Suomalaiselle asiantuntijuudelle on ollut kysyntää, ja TAIEX on vuosien saatossa ollut Suomelle hyvin konkreettinen keino olla kokoaan suurempi maailmalla. Kannustan suomalaista julkista hallintoa olemaan jatkossakin aktiivisesti mukana TAIEX-yhteistyössä.

Matti Anttonen, valtiosihteeri
Marraskuu 2021

Julkaisusta

Tämä julkaisu juhlistaa TAIEX-ohjelman 25-vuotisjuhlavuotta. Julkaisu tarjoaa helposti lähestyttävän yhteenvedon TAIEXista ja siitä, minkälaisia mahdollisuuksia ohjelma on Suomelle antanut näiden 25 vuoden aikana.

Julkaisu koostuu kolmesta osasta. Ensimmäisessä luvussa esitellään TAIEX ohjelmana ja käydään läpi sen kehitystä ja rakentumista vuodesta 1996 alkaen. Ensimmäinen luku toimii lyhyenä johdantona TAIEXiin myös sellaisille, jotka eivät välttämättä ole aiemmin olleet tekemisissä ohjelman kanssa. Luvun lopussa on avattu kansallisen koordinaation näkökulmia TAIEXiin ohjelman alkuvaiheessa ja nykyään.

Toisessa osassa tarkastellaan, miten Suomi on vuosien varrella osallistunut TAIEXiin. Suomen osallistumista esitellään sekä määrällisesti että toiminnan temaattisen ja maantieteellisen kohdentumisen kannalta. Julkaisussa on haluttu antaa puheenvuoro myös TAIEX-toiminnassa mukana olleille suomalaisille asiantuntijoille ja organisaatioille. Tätä silmällä pitäen toimijoilta pyydettiin kommentteja siitä, miten nämä ovat TAIEXiin osallistumisen kokeneet. Toimijat pääsevät ääneen luvun lopussa.

Kolmannessa osassa luodaan puolestaan lyhyesti näkymää siihen, mitkä kysymykset tulevat TAIEXissa korostumaan lähivuosina ja mitä ohjelma tarjoaa Suomelle tulevaisuudessa.

Julkaisun valmistelussa on hyödynnetty useita erilaisia aineistoja, joista osa on julkisesti saatavilla. Yksi tällainen on komission vuoden 2020 TAIEX-yhteenvetoraportti, johon voi tutustua verkko-osoitteessa https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/system/files/2021-08/aar-2020_en.pdf.

Itselleni on ollut etuoikeus toimia TAIEX-ohjelman kansallisena koordinaattorina vuosina 2019–2021. Haluankin kiittää lämpimästi näistä vuosista.

Juhlistetaan 25-vuotiaista TAIEXia yhdessä!

Eerikki Vainio, TAIEX-ohjelman kansallinen koordinaattori

TAIEXin matkassa: Valkoisesta kirjasta kohti globaalia toimintaa

Euroopan unionin rahoittama lyhytkestoisen asiantuntijatuen ohjelma TAIEX (Technical Assistance and Information Exchange) aloitti toimintansa tammikuussa 1996. Ohjelman taustalla oli Cannesin Eurooppa-neuvostossa kesäkuussa 1995 hyväksytty Valkoinen kirja¹, jonka tarkoituksena oli edistää Keski- ja Itä-Euroopan niin kutsuttujen assosiaatiomaiden lähentymistä unionin sisämarkkinoihin.

Valkoinen kirja linkittyi EU:n strategiaan assosioitujen maiden valmistamiseksi unionin jäsenyyteen ja siinä maille esitettiin toimenpiteitä sekä ehdotuksia siitä, miten niiden tuli kehittää lainsäädäntöään kullakin sisämarkkinoiden sektorilla. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi komissio näki tärkeänä voida tarjota assosiaatiomaille Valkoisen kirjan suosituksiin perustuvaa teknistä apua. Koska osa avuntarpeista oli yhteistä kaikille assosiaatiomaille, perusti komissio toiminnan koordinoinnista vastaavaksi tahoksi Teknisen avun tietojenvaihtotoimiston. Toimiston palvelut avattiin assosiaatiomaiden käyttöön vaiheittain tammikuusta 1996 alkaen.

TAIEX suunniteltiin ensivaiheessa kaksivuotiseksi ohjelmaksi ja sen budjetiksi osoitettiin 18,5 miljoonaa ecua. Marraskuussa 1996 budjettiin lisättiin vielä kuusi miljoonaa ecua kasvaneisiin käännös- ja tulkkaustarpeisiin. Tavoitteena oli luoda ohjelma, joka tukisi paitsi sisämarkkinoihin liittyvän lainsäädännön ymmärtämisessä sekä muotoilussa, myös sen soveltamisessa.

Konkreettisesti tämä tarkoitti assosiaatiomaille suunnattua koulutusta ja asiantuntija-apua sisämarkkinoista ja sisämarkkinoihin liittyvän lainsäädännön voimaansaattamisesta sekä avustamista lakitekstien käännättämisessä. Lisäksi ohjelma edisti tiedon saatavuuden helpottamista luomalla tietokantoja yhteisölainsäädännöstä ja assosiaatiomaiden omasta lainsäädännöstä, tarjolla olevasta asiantuntijatuesta sekä assosiaatiomaiden edistymisestä toimenpiteissään.

1 Unionin sisämarkkinoihin liittymisen valmistelu: Keski- ja Itä-Euroopan assosioidut maat. KOM(95) 163, 3.5.1995. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:51995DC0163&from=EN>

Rahoituksensa TAIEX sai Keski- ja Itä-Euroopan maiden liittymistä Euroopan unioniin valmistelleen Phare-rahoitusvälineen monenkeskisen ohjelman kautta. Toiminnan edunsaajamaita oli kymmenen: Puola, Unkari, Tshekki, Slovakia, Bulgaria, Romania, Viro, Latvia, Liettua ja Slovenia.

Suomessa toiminta järjestettiin siten, että TAIEX-asiantuntijoiden välittämistä koordinoivana kansallisena vastuuhenkilönä toimi ulkoministeriön Kauppapoliittisen osaston Keski- ja Itä-Euroopan maiden toimintaohjelmien yksikön päällikkö. Muut ministeriöt nimesivät puolestaan yhteyshenkilöt huolehtimaan asiantuntijarekisteriensä päivittämisestä sekä yhteydenpidosta TAIEX-toimistoon.

Ministeriöiden yhteyshenkilöiden tehtävänä oli toimittaa toimistolle tiedot oman sektorinsa käytettävissä olevista asiantuntijoista, minkä lisäksi yhteyshenkilöt vastasivat TAIEX-toimiston yhteydenottoihin sen etsiessä sopivia asiantuntijoita suunniteltuihin tapahtumiin. Suomalaisten asiantuntijoiden käytettävyyttä TAIEX-ohjelmassa vahvistettiin Suomen ja Euroopan komission välisellä puitesopimuksella.

Kuten pitkälti nykyisinkin, olivat TAIEX-tapahtumat toiminnan alkuvaiheessa tavallisesti kahdesta kymmeneen päivään kestäneitä koulutus- ja seminaarilaisuuksia, joita voitiin järjestää assosiaatiomaissa, EU-jäsenmaissa tai Brysselissä. Lisäksi assosiaatiomaiden virkamiehille voitiin järjestää sisämarkkinalainsäädäntöä koskevia vierailuja EU-jäsenmaihiin.

Positiivinen vastaanotto kannusti jatkamaan

TAIEX osoitti hyödyllisyytensä nopeasti. Ensimmäinen seminaari toteutettiin maaliskuussa 1996 ja kaikkiaan vuoden 1996 aikana järjestettiin muun toiminnan lisäksi 35 seminaaria, jotka tavoittivat noin 800 osallistujaa assosiaatiomaista, EU:n jäsenmaista sekä komissiosta. TAIEXin vahvuuksina nähtiin alusta alkaen erityisesti sen edellytykset järjestää asiantuntijatukea nopeasti ja joustavasti sekä se, että ohjelma toi yhteen samojen kysymysten parissa työskenteleviä henkilöitä assosiaatio- ja EU:n jäsenmaista.

Toiminnasta saatu positiivinen palaute oli tärkeä peruste ryhtyä käymään keskustelua ohjelman mahdollisesta jatkosta. TAIEX alettiin nähdä välineenä, jota voitaisiin hyödyntää vahvemmin laajentumisprosessissa ja jonka avulla olisi mahdollista tukea assosiaatiomaita niille tähän liittyen asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa.

Heinäkuussa 1997 hyväksytyn Agenda 2000:n myötä TAIEXin mandaatti laajeni kattamaan koko yhteisölainsäädännön. Tämä oli taitekohta, joka lisäsi ohjelman hyödynnettävyyttä merkittävällä tavalla ja pohjusti sen roolia yhtenä keskeisistä EU-rahoitteisista välineistä laajentumisprosessin edistämisessä. Vuoden 1998 loppuun tultaessa TAIEX välittikin

tekniistä apua hakijamaille koko yhteisölainsäädännön alalla ja keskushallinnon lisäksi tukea kohdennettiin myös lainsäädännön toimeenpanoon osallistuville alue- ja paikallistason toimijoille sekä teollisuuden ja liike-elämän etujärjestöille ja ammattiliitoille yksityisen sektorin tukemiseksi sopeutumisessa EU-lainsäädännön vaatimuksiin.

TAIEX-toimistolla oli lisäksi erityinen rooli vastata vuonna 1998 toimintansa aloittaneen toisen EU:n rahoittaman julkisen hallinnon kehittämisohjelman, Twinningin, käytännön järjestelyistä komissiossa. TAIEXia hyödynnettiin muun muassa pitkäaikaisten Twinning-asiantuntijoiden valmennuksessa.

Temaattinen ja maantieteellinen vahvistuminen uuden vuosituhanen alussa

TAIEXin piiriin tuli vuosituhanen taitteen molemmin puolin uusia toimintoja. Tällaisia olivat esimerkiksi parlamenttien virkamiesten välinen yhteistyöohjelma, satama- ja rajahal- linnon ohjelma sekä arviointivierailut, joilla tuettiin hakijamaita hallinnon rakenteiden kehittämisessä. Vuonna 2001 toimintansa aloitti Regional Training Programme, joka pysyi useita vuosia tärkeänä välineenä laajentumispolitiikan kohdemaiden alue- ja paikallista- son viranomaisten tukemisessa yhteisölainsäädäntöä koskien.

Uuden vuosituhanen alku toi myös organisatorisesti merkittävän muutoksen, sillä tuol- loin TAIEXille perustettiin oma yksikkö komission laajentumisasioiden pääosastoon. Tämä merkitsi henkilökunnan määrän huomattavaa kasvua.

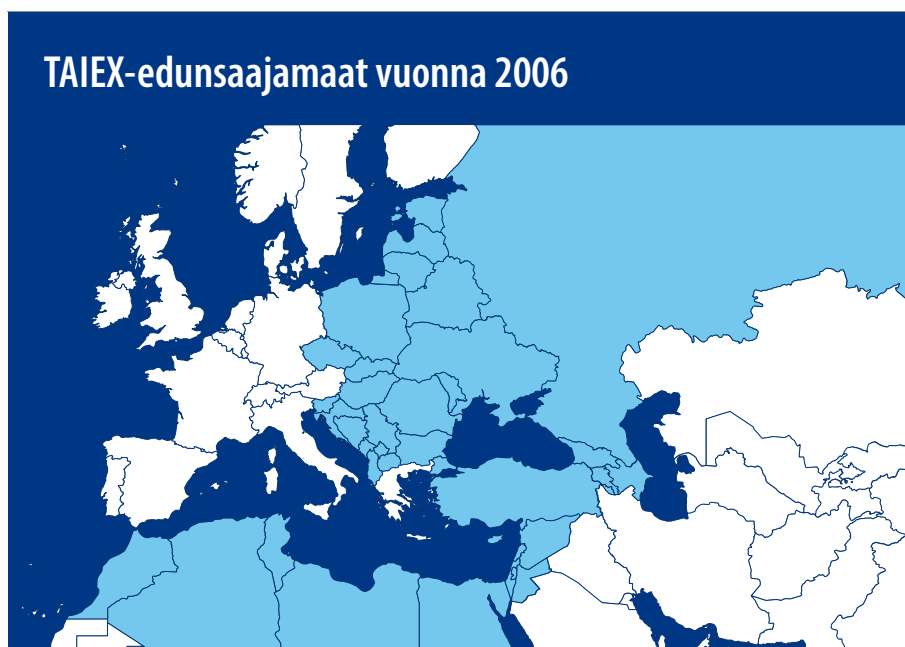
Toiminnan organisoinnin kehittymistä sekä temaattista laajentumista seurasi pian myös TAIEXin maantieteellinen laajeneminen uusiin edunsaajamaihin. Kypros ja Malta tulivat toiminnan piiriin kesällä 2001. Myös Turkki pääsi mukaan TAIEX-toimintaan samana vuonna muun muassa useamman edunsaajamaan yhteisten tapahtumien kautta. Län- si-Balkanin maiden sekä Kyproksen turkkilaisen yhteisön vuoro tuli vuonna 2004.²

Siihen mennessä suurimman maantieteellisen laajentumisensa TAIEX koki vuonna 2006, kun ohjelma ulotettiin EU:n itäiseen ja eteläiseen naapurustoon. Laajentuminen lisäsi mer- kittävästi edunsaajamaiden määrää. Kun TAIEX-toiminnan piirissä vuonna 2005 oli 19 edunsaajamaata sekä Kyproksen turkkilainen yhteisö, oli vastaava luku vuonna 2006 jo 37 maata Pohjois-Kyproksen lisäksi.

² Turkin (2001) ja Kyproksen turkkilaisen yhteisön (2004) osalta esitetyt vuosiluvut vastaa- vat vuosia, jolloin nämä tulivat konkreettisesti toiminnan piiriin. Toiminnasta ja sen volyy- meistä ks. esim. komission vuosia 2001 ja 2004 koskevat TAIEX-vuosiraportit. Komissio kat- soo Turkin ja Kyproksen turkkilaisen yhteisön TAIEX-yhteistyön alkaneen varsinaisesti vasta vuosina 2004 ja 2006.

Vuonna 2004 unionin jäseniksi tulleet Kypros, Latvia, Liettua, Malta, Puola, Slovakia, Slovenia, Tshekki, Unkari ja Viro pysyivät TAIEXin edunsaajina vielä jäsenyytensä jälkeen saaden ohjelman avulla merkittävää tukea julkisen hallinnon kehittämistoimiinsa. TAIEX-tuki näille maille päättyi vuonna 2008. Tämän jälkeen edunsaajina jatkoi vielä kaksi tuoretta jäsenmaata: Bulgaria ja Romania. TAIEXilla voitiin näin tukea EU:n hakijamaita sekä jäsenyyttä edeltävän prosessin aikana että jäsenyyden alkuvuosina.

Kartta 1. TAIEX-EDUNSAAJAMAAT VUONNA 2006. TAIEX-toiminnan laajentuminen EU:n itäiseen sekä eteläiseen naapurustoon toi toiminnan piiriin paljon uusia maita. Laajentumisen seurauksena edunsaajina olivat vuonna 2004 unioniin liittyneet maat, ehdokasmaat, mahdolliset ehdokasmaat ja naapuruuspolitiikan kohdemaat sekä Venäjä. Kuva: Nórr Design/Pekka Pölkki.

Laajentumista lähelle ja kauas

Maantieteellinen laajentuminen sekä uusien jäsenmaiden jatkunut tuki edistivät TAIEX-toiminnan kokonaisvolyymin kasvua. Laajentumista seurannut kymmenen vuoden jakso merkitsi määrällisesti tarkasteltuna TAIEXin eräänlaista kultakautta. Vuodesta 2005 vuoteen 2015 järjestettiin vuosittain keskimäärin noin 1 600 TAIEX-tapahtumaa. Vuositasolla EU-jäsenmaiden ja komission asiantuntijoita osallistui tapahtumiin reilut 5 100 ja edunsaajajamaista tapahtumiin otti vuosittain osaa yli 36 000 henkilöä.

Asiantuntijoita kartoittaessaan komissio saattoi hyödyntää uutta asiantuntijatietokantansa, joka kokosi jäsenmaiden asiantuntijoiden profiileja ja ryhmitteli näitä yhteisölainsäädännön sektorien perusteella. Komissio käyttää tänäkin päivänä asiantuntijatietokantansa etsiessään sopivia asiantuntijoita valmistelemiinsa tapahtumiin.

TAIEXin vahvuus on epäilemättä ollut sen kyvyssä mukautua vastaamaan esiin nousseisiin tarpeisiin, mikä on osaltaan edistänyt uusien teemojen ja toimijoiden tuomista ohjelman piiriin. Esimerkiksi vuonna 2008 laajentumiskeskustelun kohdemaissa alkanut People to People (P2P) -ohjelma vahvisti EU-asioiden tuntemusta kansalaisyhteiskunnassa muun muassa tuomalla yhteisölainsäädäntöä lähemmäs kansalaisia sekä edistämällä kansalaisjärjestöjen yhteistyötä julkisen sektorin kanssa. Muutamaa vuotta myöhemmin paikallis- ja aluehallinnon toimijoita ryhdyttiin puolestaan tukemaan EU-jäsenyyteen valmistautumisessa Local Administration Facility (LAF) -ohjelmalla.

Keskipitkän aikavälin asiantuntija-avun hyödyntäminen Kyproksen turkkilaisen yhteisön lisäksi myös Kosovon sekä vuonna 2010 toiminnan piiriin edunsaajana tulleen Islannin TAIEX-yhteistyössä on sekin ollut osoitus TAIEXin mukautuvuudesta.

TAIEXin laajentuminen uusiin maihin jatkui 2010-luvulla. Yksi ohjelman viime vuosien merkittävimpiä uudistuksia on ollut EU-jäsenmaiden tulo TAIEXin edunsaajiksi. Jäsenmaille on voitu vuodesta 2015 alkaen antaa TAIEXin kautta asiantuntija-apua alue- ja rakennepolitiikan aloilla sekä vuodesta 2018 alkaen ympäristöpolitiikan sektorilla. Lisäksi TAIEX on vuodesta 2017 ollut käytössä komission rakenneuudistusten tuen pääosaston koordinoimassa ohjelmassa, jonka hankkeilla tuetaan jäsenmaita rakenteellisissa uudistuksissa eri sektoreilla.

TAIEXin täyttäessä 20 vuotta vuonna 2016 lisättiin sen tarjontaan uusi ulottuvuus, strateginen TAIEX, tukemaan rakenteellisia uudistuksia sekä edistämään komission pääosastojen politiikkatavoitteita.

EU-jäsenmaiden lisäksi TAIEX on laajentunut myös unionin lähialueita kauemmas. Kumppanuustuen kautta toteutettavat tapahtumat avasivat TAIEXille globaalin ulottuvuuden. Tämän yhteistyön puitteissa on voitu mm. tukea EU:n ulkosuhdepolitiikkaa ja käsitellä globaaleja haasteita, lähentää kumppanimaita EU:n standardeihin ja säätelyyn sekä edistää eurooppalaisten yritysten liiketoimintamahdollisuuksia maailmalla.

Lopullisesti globaalin ohjelman TAIEXista teki sen laajentuminen kehityspolitiikan kohdemaan maihin vuonna 2019. Kyseessä on ensivaiheessa kolmevuotinen pilotti, jonka puitteissa on määrä toteuttaa vuosittain noin 30 TAIEX-tapahtumaa. Tarkoituksena on edistää edunsaajamaiden omien kehityspoliittisten tavoitteiden sekä kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista. Ensimmäinen tapahtuma toteutettiin keväällä 2020 Kap Verdellä.

TAIEX tänä päivänä

TAIEXin kehitys laajentumispolitiikan tukivälineestä globaaliksi yhteistyöohjelmaksi on ollut vaikuttava. Nykyisin ohjelma kattaa koko yhteisöainsäädännön ja on väline tukea julkisen hallinnon uudistuksia lähes koko maailmassa. Komission tilastojen mukaan TAIEX-toimintaan on vuodesta 1996 lähtien osallistunut yli 40 000 asiantuntijaa ja tapahtumia on järjestetty jo yli 26 000.

TAIEXin laajentuminen EU:n jäsenmaihin sekä kumppanuustuen ja kehityspolitiikan kohdemaan maihin on luonnollisesti näkynyt myös toiminnan kohdentumisessa. Komission TAIEX-raportin mukaan vuoden 2020 tapahtumista 58 % suuntautui EU:n laajentumis- ja naapuruuspolitiikan kohdemaan maihin³. Muiden kuin laajentumis- ja naapuruuspolitiikan kohdemaisten kanssa tehtävä yhteistyö kattoi vuonna 2020 näin jo 42 % kaikesta TAIEX-toiminnasta. Tämä on merkittävä kehityssuunta, joka on ollut nähtävissä myös Suomen osallistumisen suuntautumisessa viime vuosina.

Temaattisesti toiminta on ollut laajaa ja TAIEXilla on tuettu edunsaajia eri sektoreilla. Vuonna 2020 toteutettiin eniten tapahtumia vihreään ja digitaaliseen siirtymään sekä yhteyspolitiikan teemoihin liittyen. Komissio on viimeksi kuluneiden kymmenen vuoden aikana kiinnittänyt myös aiempaa enemmän huomiota TAIEX-toiminnan vaikuttavuuden arviointiin sekä sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumiseen TAIEX-asiantuntijoiden keskuudessa.

Vuosien varrella otetuista kehitysaskelista huolimatta TAIEXissa on myös säilynyt paljon ennallaan. Tuki EU:n laajentumisprosessissa oleville maille on yhä keskeinen osa ohjelmaa. TAIEXin avulla vahvistetaan niin taloudellista ja yhteiskunnallista vakautta, tuetaan oikeusvaltio- ja demokratiakehitystä kuin edistetään hallintojen ja lainsäädännön kehittämistäkin kohti jäsenyyden asettamia vaatimuksia.

TAIEX tuo edelleen tänä päivänä lyhytkestoisen asiantuntijatuen avulla yhteen samojen asioiden parissa työskenteleviä julkisen hallinnon asiantuntijoita eri maista. Vaikka

³ Naapuruuspolitiikan kohdemaita käytetään tässä julkaisussa yleistermiä EU:n itäisistä ja eteläisistä kumppaneista.

toiminnan edunsaajamaiden joukko on vuosien varrella kasvanut merkittävästi ja pitää nykyisin sisällään myös EU-jäsenmaat, ovat kollegiaalisuus ja parhaiden käytäntöjen jakaminen yhä toiminnan ytimessä. Tarvittaessa nopeastikin järjestettävä, tarveperustainen ja edunsaajan tarpeisiin räätälöity asiantuntija-apu tukee sekä osaamisen vahvistamista että kontaktien luomista.

TAIEX-tapahtumina voidaan toteuttaa yleensä muutaman päivän mittaisia asiantuntijavierailuja ja seminaareja edunsaajamaassa sekä toisaalta opintomatkoja edunsaajamaasta EU-jäsenmaahan. Lyhytkestoisen tuen lisäksi TAIEXin kautta voidaan järjestää keskipitkän aikavälin asiantuntija-apua. Näiden tapahtumien kesto vaihtelee muutamasta päivästä muutamaa kuukauteen.

TIETOA TAIEXISTA

Lyhyt TAIEX-sanasto

DG NEAR: Naapuruuspolitiikan ja laajentumisneuvottelujen pääosasto hallinnoi ja koordinoi TAIEX-toimintaa.

Edunsaaja: Maa, jolle asiantuntijatukea annetaan.

Multiedunsaajatapahtuma: Useamman edunsaajamaan yhteinen TAIEX-tapahtuma.

Asiantuntijatapaminen: Edunsaajan ydintoimijoille suunnattu koulutus, johon osallistuu tyypillisesti vain yksi tai muutama asiantuntija EU-jäsenmaista.

Seminaari: Laajemmalle edunsaajan osallistujajoukolle tarkoitettu tapahtuma, johon voi osallistua useita asiantuntijoita EU-jäsenmaista.

Opintomatka: Edunsaajamaasta EU-jäsenmaahan suuntautuva opintomatka, jolle voi lähtökohtaisesti osallistua kolme edunsaajan asiantuntijaa.

Keskipitkän aikavälin asiantuntijatuki (Medium Term Assistance, MTA): Mahdollistaa pidempikestoisen toiminnan, jolloin myös tavoitteet voidaan asettaa tältä pohjalta. Keskipitkän aikavälin asiantuntijatukea on aiemmin hyödynnetty useampien edunsaajien kanssa, mutta tällä hetkellä sitä annetaan pääasiassa vain Pohjois-Kyproksella.

TAIEX-kanavat

Laajentumis- ja naapuruuspolitiikan kohdemaat: TAIEX tarjoaa lyhytkestoista asiantuntijatukea edunsaajamaiden itse tunnistamien kehittämistarpeiden pohjalta. Edunsaajahallinto tekee hakemuksen TAIEX-asiantuntijatuesta.

TAIEX-REGIO: Tukee alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanoa EU-jäsenmaissa. Edunsaajina voivat olla jäsenmaiden viranomaiset, jotka hallinnoivat tai toimivat muutoin Euroopan aluekehitysrahaston tai koheesiorahaston parissa. Edunsaajahallinto tekee hakemuksen TAIEX-asiantuntijatuesta.

TAIEX-Environmental Implementation Review (EIR): Edistää EU:n ympäristöpolitiikan laadukasta toimeenpanoa jäsenmaissa. Edunsaajina voivat olla jäsenmaiden kansallisen, alueellisen sekä paikallisen tason toimijat. Edunsaajahallinto tekee hakemuksen TAIEX-asiantuntijatuesta.

TAIEX-Technical Support Instrument (TSI): Komission rakenneuudistusten tuen pääosaston (DG REFORM) koordinoimalla teknisen tuen ohjelmalla (TSI) muun muassa edistetään kestävästä taloudellisesta kasvusta, kilpailukykyä ja työllisyyttä EU-jäsenmaissa. Ohjelman hankkeiden toteuttamisessa voidaan hyödyntää myös TAIEXia. TAIEX-TSI on jatkoa edellisen rahoituskauden TAIEX-Structural Reform Support Programme (SRSP) -toiminnalle.

Turkish Cypriot community (TCc): Tavoitteena on vahvistaa Kyproksen turkkilaisen yhteisön edellytyksiä siirtyä soveltamaan EU-lainsäädäntöä Kyprosta koskevan kokonaisvaltaisen ratkaisun löydyttyä. TAIEX-tukea annetaan pääasiassa niin kutsuttuna keskipitkän aikavälin asiantuntijatukena.

TAIEX-Partnership Instrument (PI): Vahvistaa EU:n roolia globaalina toimijana ja mahdollistaa tätä kautta unionin standardien sekä sääntelyn edistämisen, globaalien haasteiden käsittelyn sekä EU:n näkyvyyden lisäämisen erityisesti Amerikan mantereilla, Lähi-idässä, Aasiassa ja Tyynenmeren alueella. Hakemuksen TAIEX-asiantuntijatuesta tekee komissio tai EU:n ulkosuhdehallinto.

TAIEX International Partnerships (INTPA): Tukee kehityspolitiikan maita kestävästä kehityksen tavoitteiden saavuttamisesta sekä kansallisen kehityspolitiikan vahvistamisesta. Hakemuksen TAIEX-asiantuntijatuesta tekee edunsaajahallinto EU:n delegaatiota konsultoituaan.

Edellä olevien lisäksi voidaan TAIEXin kautta sekä ohjelman kansallisten koordinaattorien avustuksella toteuttaa muita kohdennettuja asiantuntijahakuja.

Ennen ja nyt – keskustelua ohjelman kehityksestä ja suunnasta kansallisen koordinaation näkökulmasta

Alivaltiosihteeri Nina Vaskunlahti työskenteli vuodenvaihteessa 1995–1996 ulkoministeriön Kauppapoliittisella osastolla Keski- ja Itä-Euroopan toimintaohjelmien yksikössä ja oli keskeisesti mukana käynnistämässä ja organisoimassa TAIEX-toimintaa Suomessa. Väliaikaisena yksikönpäällikkönä Vaskunlahti toimi vähän aikaa myös ohjelman kansallisena koordinaattorina.

Seuraavassa alivaltiosihteeri Nina Vaskunlahti ja TAIEX-ohjelman nykyinen kansallinen koordinaattori Eerikki Vainio keskustelevat ohjelmasta.

Vainio: TAIEX täyttää tänä vuonna 25 vuotta. Ohjelma alkoi tukena assosiaatiomaille sisämarkkinoihin lähentymiseksi, mutta se laajeni pian kattamaan koko yhteisöläinsäädännön ja myös maantieteellisesti paljon alkuperäistä laajemmalle alueelle. Minkälaisia ajatuksia uusi ohjelma herätti ulkoministeriössä ja laajemmin valtionhallinnossa 1990-luvun puolivälissä?

Vaskunlahti: Kun TAIEXista ryhdyttiin keskustelemaan loppuvuoden 1995 aikana, herätti se Suomessa aika paljonkin kiinnostusta. Omat jäsenyysneuvottelumme olivat vielä tuoreessa muistissa ja intoa ryhtyä tukemaan assosiaatiomaita niiden lainsäädännön kehittämisessä oli paljon. Nähtiin, että olimme mukana rakentamassa uudenlaista Eurooppaa, johon myös Keski- ja Itä-Euroopan maat kuuluivat. Samalla ymmärrettiin, että TAIEXiin osallistuminen voisi avata mielenkiintoisia mahdollisuuksia Suomellekin esimerkiksi kahdenvälisten hankkeiden muodossa. Olimme tällä tavoin hyvin avoimia ja uutena jäsenvaltiona olimme kiinnostuneita näkemään, mitä instrumentilla voitaisiin tehdä.

Vainio: Kuulostaa, että TAIEX osui Suomen kannalta ajoituksellisesti hyvään saumaan ja tarjosi toimivan kiinnittymiskeinon yhteiseurooppalaiseen kehittämistoimintaan. Tämä oli varmasti tärkeää tuoreen jäsenmaan virkamiehille. Voisiko tässä ajatella, että TAIEX oli Suomelle sekä väylä osallistua käytännön toimintaan että ehkä mahdollisuus katsoa kansainvälistä yhteistyötä uudella tavalla?

Vaskunlahti: TAIEX oli hyvin konkreettinen keino ministeriöille ja ehkä ennen kaikkea virastoille kansainvälistymisen edistämiseen. Erityisen tärkeää tässä oli, että hyöty nähtiin molemminpuolisena – että mekin opimme, kun teemme yhteistyötä assosiaatiomaiden ja niiden hallintojen kanssa. Jäsenmaana emme myöskään toimineet enää yksin, vaan vaikutimme asioihin muun ohella EU:n instituutioiden ja rakenteiden kautta. Voisi siis sanoa, että kyse oli samanaikaisesti kansainvälistymisestä sekä oman hallintomme avautumisesta uudentyyppisille mahdollisuuksille.

Vainio: Tämä on tärkeä huomio – TAIEX ei ole yhdensuuntaista toimintaa, jossa pelkästään vietäisiin osaamista johonkin. TAIEXin vahvuus on päinvastoin sen kyvyssä tuoda samojen asioiden parissa työskenteleviä ihmisiä yhteen, mikä mahdollistaa osaamisen vahvistumisen kaikille. Kun asiantuntijan roolissa joutuu esimerkiksi perustelemaan eri maista tuleville kollegoille, miksi jokin asia tehdään jollain tietyllä tavalla Suomessa, haastaa tämä aina pohtimaan sisällöllisiä kysymyksiä uudella tavalla ja uusista näkökulmista. Osaamisen vahvistuminen asiantuntijatasolla lisää osaamispääomaa myös kotiorganisaatiossa. Tätä kautta hyöty valuu suomalaiseen julkiseen hallintoon. Hyvä, että nostit asian esiin.

Vaskunlahti: Uskon, että tämä ymmärrettiin Suomessa melko pian. TAIEXiin osallistumisenhan oli silläkin tavalla hyvin hyödyllistä, että sen kautta syntyi monia tärkeitä ja pysyviä kontakteja, joissa yhteydenpito jatkui vielä pitkään sen jälkeen, kun varsinaiset TAIEX-tapahtumat olivat jo päättyneet. Tällaisten pitkäkestoisten kontaktien solmimiseen ei luonnollisestikaan ollut mitään pakkoa, mutta monista näistä kehittyi henkilökohtaisia ystävyyssuhteitakin. TAIEX-tuttuihin saattoi myöhemmin törmätä esimerkiksi assosiaatiomaiden käydessä EU-jäsenyysneuvottelujaan. Uskon, että kontaktien rakentuminen on ollut myös yksi komission ajatuksista TAIEXia koskien.

Vainio: Komission näkökulmasta TAIEX on ollut erinomainen väline hyödyntää jäsenmaissa olevaa julkisen hallinnon asiantuntijaresurssia. Ohjelma on tältä osin kehittynyt viimeisen reilun viiden vuoden aikana sangen itseohjautuvaksi ja henkilövetoiseksi. Komissio on pitkälti yhteydessä suoraan asiantuntijoihin ylläpitämänsä asiantuntijarekisterin kautta. Tämä on muuttanut melko radikaalillakin tavalla ohjelman kansallisen koordinaattorin roolia. Alkuvaiheessahan toiminta järjestettiin Suomessa niin, että kansallinen koordinaatio tuli ulkoministeriön Kauppapoliittiselle osastolle ja kansallinen koordinaattori oli Keski- ja Itä-Euroopan toimintaohjelmien yksikön päällikkö. Lisäksi sektoriministeriöillä oli omat kontaktihenkilönsä, jotka mm. välittivät komissiolle tietoa sektorinsa asiantuntijoista. Olisi kiinnostavaa kuulla, miten toiminnan kansallinen järjestäminen alkuvaiheessa sujui ja miten se koettiin.

Vaskunlahti: Saimme määrittää hyvin itsenäisesti, miten koordinaatio järjestetään. Kävimme komission kanssa läpi, mitä kansalliselta koordinaatiolta odotetaan ja keskustelimme tämän pohjalta kansallisesti keskeisten ministeriöiden kanssa. UM:n koordinaatirooli sopi kaikille ja Keski- ja Itä-Euroopan toimintaohjelmien yksikkö nähtiin luontevana sijaintina TAIEXille, sillä yksikkö vastasi muistakin EU:n rahoittamista teknisen avun ohjelmista. Rakenteesta tuli näin yksinkertainen ja meille kevyt. Asiat eivät kiertäneet kauttamme, vaan kun asiantuntemusta tarvittiin, voitiin keskustelua käydä suoraan sektoriministeriön toimesta. Sisällöllisesti ulkoministeriö oli mukana vähemmän ehkä siksikin, että toiminta keskittyi alkuvaiheessa sisämarkkinoihin. Meille muotoutui kuitenkin roolimme kautta yleisnäköisyys siihen, mitä ohjelman puitteissa tapahtui.

Vainio: Tämä pitää edelleen paikkansa. Seuraamme aktiivisesti suomalaisten osallistumista TAIEXiin ja meillä on oikeastaan jatkuvasti ajantasainen kokonaiskäsitys siitä, miten

toiminta kohdentuu vaikkapa maittain tai sektoreittain. Tämä on varmasti yksi koordinaati-orakenteen vahvuuksista ja voimme käyttää näitä tietoja esimerkiksi valmistellessamme taustamuistioita tai puheita erilaisiin tarpeisiin. Tänä päivänä Suomi tekee TAIEX-yhteistyötä jo hyvin globaalisti eri puolilla maailmaa, mutta miten toiminta lähti liikkeelle – kohdistuiko yhteistyö erityisesti joihinkin maihin alkuvaiheessa?

Vaskunlahti: Yhteistyömaita oli useita, mutta kyllähän suurin kiinnostuksemme suuntautui lähelle, ennen kaikkea Viroon. Jonkin verran suomalaisia asiantuntijoita kävi myös esimerkiksi Puolassa ja Sloveniassa, mutta Viro oli selvästi aktiivisin TAIEX-kumppanimme. Useilla hallinnonaloilla oli jo entuudestaan olemassa yhteyksiä sinne ja tätä pohjaa voitiin hyödyntää TAIEXissa. Taustalla vaikuttivat varmasti myös historialliset ja luontaiset syyt, kuten kielitaito. Yhteistyö Viron kanssa oli lisäksi joillain sektoreilla strategisempaa ja suunnitelmallisempaa kuin muiden maiden kanssa.

Vainio: TAIEX suunniteltiin alkujaan kaksivuotiseksi ohjelmaksi, joka kuitenkin alkoi pian rakentua selvemmin laajentumisprosessin tukivälineeksi ja johon myös naapuruuspolitiikan maat tulivat myöhemmin mukaan. Sitten TAIEX on laajentunut kattamaan niin kolmannet maat kuin tehnyt EU-jäsenmaistakin mahdollisia edunsaajia. Toiminnan perspektiivit ovat tämän seurauksena muuttuneet matkan varrella aika paljonkin ja ohjelman hyödynnettävyyteen on tullut uusia ulottuvuuksia. Varmaankin ajattelemme samalla tavalla toiminnan käynnistämisvaiheesta, eli että TAIEX onnistui osoittamaan tarpeellisuutensa hyvin nopeasti ja että sille oli aitoa tilausta. Näetkö, että esimerkiksi juuri kollegiaalisuus ja parhaiden käytäntöjen jakaminen sekä toisaalta toiminnan tietynlainen keveys, tapahtumien lyhyt ajallinen kesto ja räätälöitävyys vastaamaan edunsaajan tarpeita ovat niitä TAIEXin keskeisiä vahvuuksia, jotka tekivät ja tekevät siitä edelleen niin toimivan instrumentin?

Vaskunlahti: Kyllä TAIEXin kaltaiselle ohjelmalle oli suurta tilausta. Valkoinen kirja kattoi kuitenkin vain sisämarkkinat ja pian ymmärrettiin, ettei tämä riitä. Monet lainsäädännölliset asiat linkittyivät tuolloin ja linkittyvät edelleen toisiinsa. Asioiden edistämistä tulee tehdä näin laajemmin ja rinnakkain eri sektoreilla ja kyllä jo 1990-luvun loppupuolella nähtiin, että tarvitaan tällaista kokonaisperspektiiviä. Vaikuttava kehittämissyö vaatii aikaa ja tämä oli varmasti taustalla, kun todettiin, ettei kyseessä ole mikään kahden tai kolmen vuoden harjoitus, vaan että toimintaa on syytä jatkaa pidempään. Uskon, että TAIEXin hyödyntäminen valmensi näitä maita osaltaan varsinaisiin jäsenyysneuvotteluihin. Mahdollisuus parhaiden käytäntöjen jakamiseen on epäilemättä yksi TAIEXin keskeisistä vahvuuksista. Erityisen hyödyllistä tämä on, kun yhteisöläinsäädäntöä saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä. Tällöin voidaan nähdä, mikä on tarkoituksenmukaisin tapa tehdä kansallisen lainsäädännön kehittämistä. TAIEXin myötä assosiaatiomaiden hallintoihin saatiin vietyä uusia avauksia ja näkökulmia sekä nimenomaan parhaita käytäntöjä sovellettaviksi. Lisäksi nostaisin TAIEXin vahvuutena esiin jatkuvuuden, joka konkretisoitui suhdeverkoston ja tämän mahdollistamana epävirallisena tietojenvaihtona.

Vainio: TAIEX koetaan edelleen tänä päivänä hyvin toimivana ohjelmana, joka on aina kyennyt mukautumaan uusiin tarpeisiin sekä toisaalta myös vastaamaan haasteisiin, kuten esimerkiksi koronaviruspandemian aikanakin on nähty. Edunsaajamaat arvioivat säännönmukaisesti TAIEX-asiantuntijoiden laadun hyvin korkeaksi, mikä vahvistaa näkemystä, että ohjelma tarjoaa oikeantyyppistä tukea oikeantyyppisellä toteutuksella. Toki kriittisiäkin äänenpainoja kuullaan toisinaan, mutta yleensä nämä eivät koske varsinaisesti toiminnan ydintä. Muistatko, että alkuvaiheessa olisi tullut eteen tilanteita, joissa TAIEXiin osallistuminen olisi ollut jollain tavalla vastatulessa?

Vaskunlahti: Kuulimme toisinaan, että jossain oli lähdetty innostuneesti liikkeelle ja pidetty hyvä tilaisuus, mutta sen jälkeen ei ollutkaan tapahtunut oikeastaan mitään. Tällaisia pettymyksiä oli joskus. Kyllähän kovimman alkuinnostuksen laannuttua varmaankin jokaisessa ministeriössä ja virastossa käytiin keskustelua siitä, riittäisivätkö resurssit varmasti sekä TAIEXin mukanaan tuomien vaatimusten että kansallisten tehtävien hoitamiseen. Kerran tavatessamme ympäristöministeriön silloinen kansliapäällikkö huokasi minulle, että hänestä tuntuu kuin puolet hänen ministeriönsä virkamieskunnasta olisi muuttanut Viroon – sen verran paljon Suomi teki yhteistyötä Viron kanssa erityisesti ympäristösektorilla.

Vainio: Resurssikysymys kuulostaa tutulta ja ihan samaa keskustelua käydään tänäkin päivänä. On tietysti ihan ymmärrettävää, että pitää priorisoida asioita ja aina ei pystytä irrottamaan työvoimaa. Kysyntää suomalaiselle asiantuntijuudelle selvästi on. Tämä on luettavissa sekä siitä, paljonko suomalaisia asiantuntijoita osallistuu TAIEX-tapahtumiin vuosittain ja miten Suomi vertautuu tässä muihin EU-jäsenmaihiin sekä siitä, että Suomi on jo pitkään kiinnostanut kumppanimaissa opintomatkakohteena. Varmaankin voisi ajatella, että tästä on seurannut myös ylpeyttä omasta osaamisesta. Ei välttämättä ole ollut suomalaisille erityisen tyypillistä osata sanoa kainostelematta, että yhteiskuntamme ja hallintomme toimivat monelta osin erinomaisella tavalla. Ehkä sillä, että osaamisellemme on ollut kysyntää, on ollut tätä edesauttavaa vaikutusta ja ehkä TAIEX on ollut yksi instrumenteista, jotka ovat olleet edistämässä tällaisen terveen ylpeyden rakentumista. Kun mukana on oltu, ovat kokemukset olleet tyypillisesti positiivisia – tämä on se viesti, jonka suomalaisilta asiantuntijoilta yleensä kuulee. Samoin asiantuntijoilta kuulee myös usein, että TAIEXin ansiosta on päästy käymään maissa, joissa ei muutoin välttämättä tulisi käytyä. Tälläkin lailla lyhytkestoiset vierailut ovat avanneet toimijoillemme maailmaa. Varmaankin samaa voidaan sanoa toiminnan alkuajoista?

Vaskunlahti: TAIEXiin osallistuminen oli tuolloin hyvin avartavaa, puolin ja toisin. Kansainvälistä yhteistyötä oli toki tehty jo aiemmin, mutta TAIEX avasi valtavasti uusia näkymiä. Sen avulla lisättiin huomattavasti suomalaisten virkamiesten ymmärrystä Keski- ja Itä-Euroopasta – ettei kyseessä ole vain etäinen kokoelma maita, vaan että alueella on erilaisia maita, joilla on omia piirteitään, vahvuuksiaan sekä kehittämistarpeitaan. Tämä puolestaan auttoi siinä, että meille muotoutui näiden maiden kanssa luontevaa kanssakäymistä. TAIEX eräällä tavalla opetti meitä uudelleenlaiseen kanssakäymiseen. Opimme, että meillä on

toimiva hallinto ja annettavaa muille. Olen vakuuttunut, että TAIEX opetti meille myös tervettä virkamies- ja asiantuntijaylpeyttä siitä, että meidän osaamisellamme on käyttöä. Minusta suomalaiset ovat osanneet lähestyä tätä asiaa oikealla tavalla. Hyvin toimivista asioista on jaettu tietoa kertomalla, ei opettamalla. Se, että tätä työtä on osattu tehdä vieralla kielellä, on jo itsessään arvokasta.

Vainio: 25 vuoden merkkipaalu on hieno saavutus mille tahansa kehittämisohjelmalle. TAIEXin kohdalla tämän tekee erityisen hienoksi se, että ohjelma on säilyttänyt läpi vuosien kehittämisorientoituneen otteensa ja on tehnyt uusia avauksia tähän päivään asti. Viimeisimpänä TAIEX-toiminnan piiriin tulivat kehityspoliittikan kohdemaat, joiden kanssa onkin toteutettu toukokuusta 2020 lähtien jo tapahtumia useilla eri sektoreilla. TAIEXia voi varsin hyvällä syyllä pitää menestystarinana, jolla lienee vastaisuudessaakin paljon annettavaa julkisten hallintojen yhteistyöhön. Mutta mitä tämä voisi olla – mikä voisi olla TAIEXin merkitys tulevaisuudessa?

Vaskunlahti: TAIEX on meidän eurooppalaiseen arvopohjaamme perustuvaa työtä ja tätä kautta väline viedä eurooppalaista viestiä maailmalle. Jos puhutaan vaikka eurooppalaisesta ilmastojohtajuudesta tai EU:n kaupp- ja kehityspoliittisista instrumenteista, ei vaikutusvaltamme ole vielä sillä tasolla, jolla sen tulisi olla. Voimme kasvattaa vaikutusvaltaamme myös TAIEXin avulla, sillä se temaattinen sekä maantieteellinen konteksti, jossa TAIEXia voidaan nykyisin hyödyntää, on todella laaja. Tänä päivänä geopolitiittinen tilanne on haasteellinen ja vaikutusvallasta käydään kilpailua. TAIEX on yksi instrumentti, jolla vahvistetaan eurooppalaista asemaa sekä politiikkoja ja ymmärrystä niistä sekä meidän tavastamme toimia. Näin sen näkisin.

Alivaltiosihteeri Nina Vaskunlahti ja asiantuntija Eerikki Vainio.

Downloaded from <http://ajph.org/> on November 10, 2015

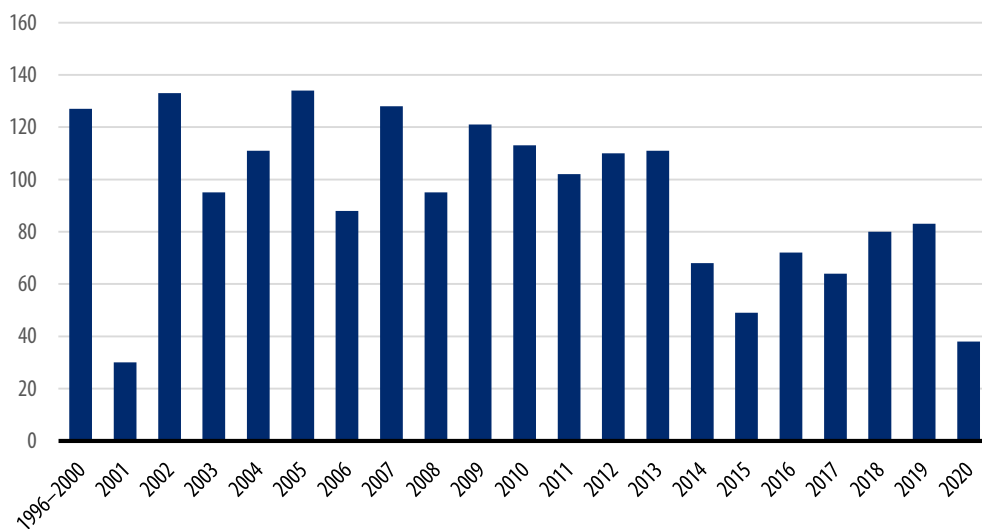

Suomalaiselle asiantuntijuudelle on ollut kysyntää

Suomalaisia asiantuntijoita on osallistunut TAIEX-toimintaan joka vuosi ohjelman olemassaolon ajan. Suomi on näin tehnyt TAIEX-yhteistyötä yhtäjaksoisesti jo 25 vuotta. Tätä voidaan pitää merkittävänä saavutuksena sekä samalla osoituksena siitä, että suomalaisen julkisen hallinnon asiantuntijuus kiinnostaa eri maissa ja että tälle asiantuntijuudelle on ollut kysyntää.

Kaikkiaan noin 2 000 suomalaista asiantuntijaa on osallistunut TAIEX-toimintaan vuosina 1996–2021. Osallistuminen on kuvattu oheisessa kuviossa, jossa viiden ensimmäisen toimintavuoden osallistumismäärä on osin arvioperustainen. Kuvio tarjoaa tästä huolimatta kokonaiskäsityksen siitä, kuinka paljon suomalaisia asiantuntijoita on TAIEX-toimintaan osallistunut ja miten osallistumisten määrät ovat vuosittain vaihdelleet.

Kuvio 1. Suomalaisen asiantuntijoiden osallistuminen TAIEX-toimintaan vuosina 1996–2021

Suomalaisten asiantuntijoiden määrät ovat seuranneet TAIEX-tapahtumien sekä tapahtumiin osallistuneiden asiantuntijoiden kokonaismäärien kehitystä. TAIEX-tapahtumien vuosittainen määrä kasvoi ohjelman voimakkaan laajentumisen rinnalla pitkään saavuttaen huippunsa vuonna 2013, jolloin tapahtumia toteutettiin vajaat 2 000. Tämän jälkeen vuosittainen määrä kääntyi laskuun ja koronaviruspandemia on vahvistanut tätä trendiä entisestään. Tapahtumamäärän lisäksi vuosittaiset asiantuntijamäärät ovat laskeneet toiminnan huippuvuosista.

Myös TAIEX-toimintaan vuosittain osallistuvien suomalaisten asiantuntijoiden määrä vakiintui 2010-luvun jälkimmäisen puoliskon aikana aiempaan verrattuna matalammalle

tasolle. Suhteellisesti tarkasteltuna suomalaisten asiantuntijoiden osuus kaikista EU-jäsenmaiden TAIEX-asiantuntijoista on viimeisten 20 vuoden aikana ollut vuosittain keskimäärin reilut 2 %. Osuus oli varsinkin 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä sekä vielä 2010-luvun ensimmäiset vuodet välillä selvästi yli tämän, minkä jälkeen osuus on laskenut.

Asiantuntijoiden osallistumista koskevan tilaston valossa vuodet 2014–2017 olivat Suomen TAIEX-toiminnan kannalta hiljaisempi jakso.

Aivan viime aikoina suomalaisten asiantuntijoiden osallistumisessa on nähty jälleen positiivista kehitystä. Vuonna 2019 suomalaisten asiantuntijoiden määrä oli suurin sitten vuoden 2013. Vuonna 2020 koronaviruspandemia vaikutti toimintaan dramaattisesti, mistä johtuen toiminnan kokonaismäärät laskivat. Näin myös suomalaisten asiantuntijoiden määrä oli edellistä vuotta pienempi. Tätä tärkeämpää kuitenkin on, että suomalaisten suhteellinen osuus kaikista EU-jäsenmaiden asiantuntijoista kasvoi vuodesta 2019.

Liikkeelle saatu positiivinen kehitys on jatkunut. Komission tuoreen yhteenvedon mukaan Suomesta oli heinäkuun 2020 ja kesäkuun 2021 välillä kaikki EU-jäsenmaat huomioiden kuudenneksi eniten asiantuntijoita mukana TAIEX-tapahtumissa. Suomalaisten osuus kyseisen jakson asiantuntijoista oli peräti 5,7 % – siis selvästi yli pitkäaikaisen keskiarvon.

Suomalaisia osallistuu TAIEX-tapahtumiin vuosittain myös ilman nimettyä asiantuntijaroolia. Tyypillisimmin tämä tarkoittaa EU-jäsenmaiden väliseen yhteistyöhön osallistumista ympäristö- tai alue- ja rakennepolitiikan sektoreilla. Esimerkiksi vuonna 2019 suomalaisille kertyi yhteensä 74 tällaista osallistumista ja vuonna 2020 osallistujia oli 19. Se, että tapahtumiin osallistutaan myös ilman nimettyä asiantuntijaroolia, kertoo ohjelman vetovoimasta.

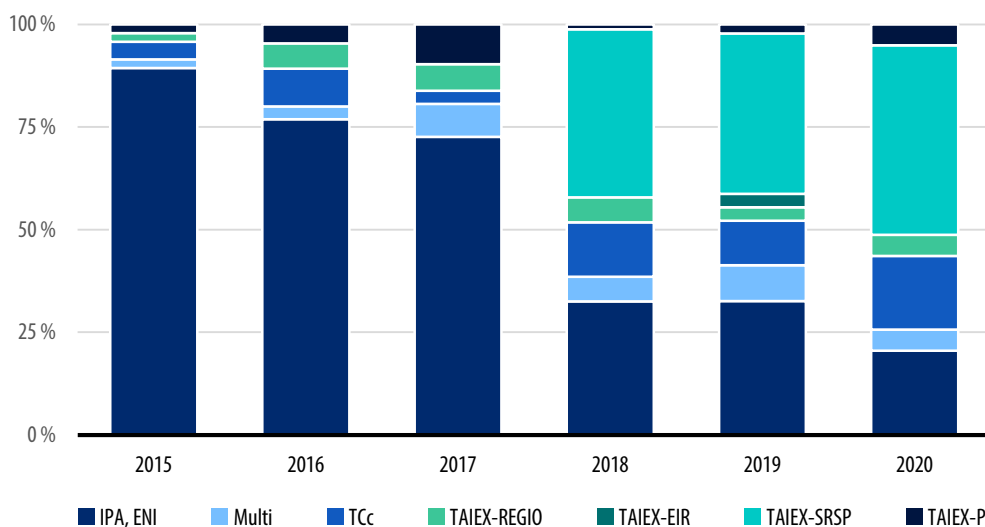
EU-jäsenmaat ovat Suomelle tärkeä TAIEX-kumppani

TAIEXin laajentuminen kolmansiin maihin sekä EU-jäsenmaihiin on vaikuttanut merkittävästi siihen, missä suomalaiset ovat TAIEX-yhteistyötä viime vuosina tehneet. Yhteistyö EU-jäsenmaiden kanssa muodostaa jo huomattavan osan Suomen vuosittaisesta TAIEX-toiminnasta. Erityisesti suomalaisia on ollut vuodesta 2018 alkaen mukana komission rakenteellisten uudistusten tukiohjelman hankkeiden TAIEX-tapahtumissa (TAIEX-SRSP). Alkaneella rahoituskaudella rakenneuudistusten tukiohjelma muuttui teknisen tuen ohjelmaksi ja suomalaiset ovat aktiivisesti mukana TAIEX-yhteistyössä uuden ohjelman hankkeissa (TAIEX-TSI).

Vuosina 2016–2017 muualle kuin EU:n laajentumis- ja naapuruuspolitiikan kohdemihiin suuntautuneen yhteistyön osuus suomalaisten asiantuntijoiden osallistumisesta oli noin 10–15 %. Vuosina 2018–2019 tämän osuus oli miltei puolet ja vuonna 2020 jo yli puolet suomalaisten asiantuntijoiden osallistumisista suuntautui muualle kuin EU:n

laajentumis- ja naapuruuspolitiikan kohdemailhin. Muutos osallistumisen kohdentumisessa on ollut nopeaa.

Kuvio 2. Suomalaisen asiantuntijoiden osallistumisen kohdentuminen vuosina 2015–2021⁵

Asiantuntijuutta laajasti eri sektoreilla

Suomi on tehnyt TAIEX-yhteistyötä hyvin laajasti eri sektoreilla. Sektorit pitävät sisällään useita temaattisia kokonaisuuksia, joiden puitteissa tapahtumia toteutetaan. Esimerkiksi sisämarkkinasektorin alla toteutetaan toimia liittyen niin tavaroiden ja palvelujen vapaaseen liikkuvuuteen, työllisyyspolitiikkaan, tilastoalaan, verotukseen kuin julkiseen terveydenhoitoonkin. Muilla sektoreilla on ollut käytössä vastaavat jaottelunsa.

Sektoreittain tarkasteltuna suomalaisten asiantuntijoiden osallistumisen kohdentuminen on vuosien varrella vaihdellut ja seurannut jossain määrin toiminnan yleisiä trendejä. Esimerkiksi TAIEXin alkuvaiheessa maanviljely oli yksi painottuneista sektoreista: vuosina 2003–2004 TAIEX-toiminnasta miltei kolmasosa liittyi maanviljelyyn. Tämä näkyi myös Suomen osallistumisessa. Vuonna 2004 suomalaisista asiantuntijoista 34 % toimi maanviljelyn alalla.

⁵ Kuvion lyhenteet IPA (Instrument for Pre-Accession Assistance) ja ENI (European Neighbourhood Instrument) viittaavat EU:n laajentumis- ja naapuruuspolitiikan maihin.

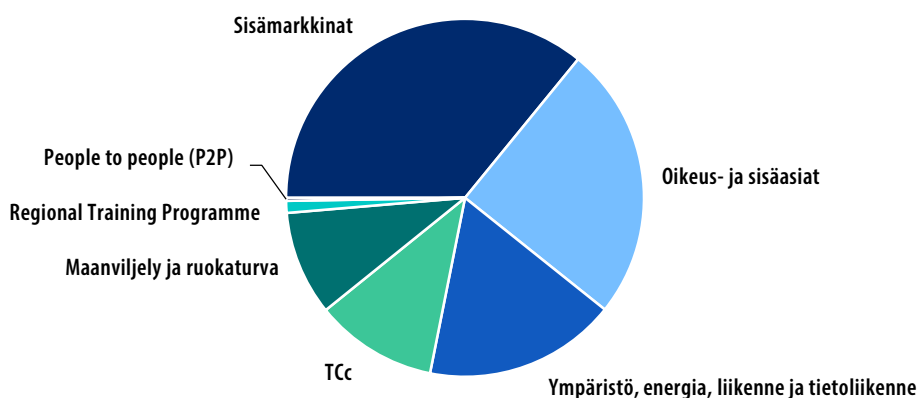
Komission mukaan viimeisen 15 vuoden osalta toiminnan temaattisessa painottumisessa on ollut pieniä alueellisia eroja itäisen naapuruston, laajentumispolitiikan kohdemaiden sekä eteläisen naapuruston välillä. Kokonaisuudessaan TAIEX-toiminnassa ovat kuitenkin näillä alueilla painottuneet oikeus- ja sisäasioihin, ruokaturvaan, eläinlääkintään ja kasvin-suojeluun, oikeuslaitoksen kehittämiseen ja perusoikeuksiin, tavaroiden vapaan liikkuvuuden edistämiseen sekä ympäristöön liittyvät toimet. Komissio ei ole juurikaan tarjonnut tietoa TAIEXin 2010-luvun maantieteellisen laajentumisen vaikutuksista toiminnan temaattiseen kohdentumiseen, joten tästä on vaikeaa esittää arviota.

Suomalaisten asiantuntijoiden osallistuminen on viimeisen noin 10 vuoden aikana kohdentunut vahvimmin sisämarkkinateemoihin. Tämän lisäksi suomalaiset ovat olleet laajasti mukana oikeus- ja sisäasioihin liittyvissä tapahtumissa sekä ympäristö, energia, liikenne ja tietoliikenne -teeman alle kootuissa tapahtumissa.

TAIEXin laajentumista koskien voidaan suomalaisten asiantuntijoiden osalta todeta, että erityisesti rakenneuudistusten tukemiseen kohdennettu TAIEX-SRSP-toiminta on lisännyt merkittävästi sisämarkkinoiden alle tilastoitujen tapahtumien osuutta. Samoin EU-jäsenmaiden välinen alue- ja rakennepolitiikan TAIEX-REGIO-yhteistyö on tilastoitu suurimmaksi osin sisämarkkinasektorille. Vastaavasti kumppanuustuen kautta toteutettaviin TAIEX-PI-tapahtumiin on suomalaisia asiantuntijoita osallistunut eniten oikeus- ja sisäasioihin sekä ympäristötematiikkaan liittyen. Koulutus on esimerkki teemasta, jonka osalta suomalaiset ovat tehneet TAIEX-yhteistyötä sekä unionin ulkopuolisten edunsaajamaiden että muiden EU-jäsenmaiden kanssa.

Oheiseen kuvioon on koottu suomalaisten TAIEX-asiantuntijoiden vuosien 2010–2021 osallistuminen sektoreittain.

Kuvio 3. Suomalaiset asiantuntijat sektoreittain vuosina 2010–2021

TAIEX-yhteistyö Kyproksen turkkilaisen yhteisön (TCc) kanssa on huomioitu edellä olevassa sektorikohtaisessa tarkastelussa omana kohtanaan, vaikkei se itsessään muodostakaan temaattisesti yhdenmukaista kokonaisuutta. Edellä oleva jaottelu seuraa komission esitystapaa. Kyproksen turkkilaisen yhteisön kanssa tehtävä TAIEX-yhteistyö käsittää useita sektoreita ja keskipitkän aikavälin asiantuntijatukea annetaan laajasti eri teemoissa. Suomi on tehnyt TAIEX-yhteistyötä Pohjois-Kyproksella vuodesta 2008 ja suomalaisia asiantuntijoita on ollut tästä lukien joka vuosi mukana toiminnassa. Suomen TAIEX-tuki keskittyi pitkään koulutussektorille, minkä lisäksi yhteistyötä tehtiin lyhyesti kemikaaleihin liittyen. Loppuvuodesta 2017 eteenpäin Suomen TAIEX-toiminta Pohjois-Kyproksella on kohdentunut tilastoalalle.

Suomi on haluttu opintomatkakohde

Suomen aktiivisuus TAIEXissa ei ole rajoittunut pelkästään suomalaisten asiantuntijoiden osallistumisiin edunsaajamaissa järjestettyihin tapahtumiin. Suomi on ottanut vuodesta 1996 alkaen vastaan opintomatkvoja, minkä lisäksi Suomessa on ollut myös muita tapahtumia, esimerkiksi seminaareja. Suomessa onkin järjestetty TAIEX-tapahtumia joka vuosi ohjelman 25-vuotisen olemassaolon aikana.

Ohjelman alkuvaiheessa seminaarit sekä harjoittelut oli suunnattu assosiaatiomaiden virkamiehille. Tällöin TAIEXissa tehtiin esimerkiksi parlamenttien välistä yhteistyötä ja Suomessakin eduskunta oli mukana vastaanottamassa seminaareja sekä edunsaajamaista tulleita harjoittelijoita. TAIEXin laajennuttua EU-jäsenmaihin on Suomessa voitu järjestää TAIEX-tapahtumia, joissa Suomi on itse ollut edunsaajana. Viimeisin tällainen useamman edunsaajamaan seminaari järjestettiin Helsingissä tammikuussa 2020 TAIEX-REGIO-yhteistyön puitteissa.

Opintomatkvoja Suomi otti vastaan yhtäjaksoisesti vuodesta 1996 vuoteen 2019. Vasta koronaviruspandemia katkaisi tämän pitkän perinteen. Toistaiseksi Suomi on ottanut vastaan vajaat 250 TAIEX-opintomatkkaa.⁶ Kuten asiantuntijoiden kohdalla, on Suomi ottanut TAIEX-opintomatkjakin vastaan laajasti eri sektoreilla ja hallinnonaloilla. Suomalaiset ministeriöt, virastot ja muut toimijat ovat kokeneet opintomatkat tärkeänä välineenä kansainvälisen yhteistyön syventämisessä.

Suomeen on tehty TAIEX-opintomatkvoja jo pitkälti yli 30 maasta. Erityisesti Suomessa on vierailtu Bosnia-Hertsegovinasta, Kroatiaista, Moldovasta, Turkista, Valko-Venäjältä sekä Liettuasta. Liettuasta tehtiin Suomeen TAIEX-opintomatkvoja jo maan käydessä

6 Alkuvuosien määrät ovat osin arvioperustaisia.

jäsenyysneuvottelujaan ja näitä on toteutettu jälleen viime vuosina TAIEXin laajennuttua EU-jäsenmaihin.

Muualta kuin laajentumis- ja naapuruuspolitiikan kohdemaista Suomeen tehtyjen opintomatkojen määrä on ollut viime vuosina kasvussa. Tältä osin opintomatkat seuraavat asiantuntijaosallistumisten kohdalla nähtyä trendiä, joskin opintomatkojen osalta muiden kuin laajentumis- ja naapuruuspolitiikan kohdemaiden osuuden kasvu on ollut hitaampaa. Vuodesta 2016 lähtien on Suomeen tehty 13 opintomatkaa muualta kuin laajentumis- tai naapuruuspolitiikan kohdemaista. Näistä 12 tehtiin EU-jäsenmaista ja yksi kumppanuustuen avulla Chilestä. Yhteensä vuodesta 2016 eteenpäin on Suomeen tehty 47 TAIEX-opintomatkaa.

Verkostoitumista ja osaamisen vahvistumista

TAIEXiin osallistumisesta on monin eri tavoin hyötyä asiantuntijalle itselleen, tämän kotiorganisaatiolle sekä suomalaiselle julkiselle hallinnolle. Kouriintuntuvimmin tämä viesti välittyy suomalaisilta TAIEX-toimijoilta tätä julkaisua varten kerätyistä kommentteista. Nämä lyhyet kommentit konkretisoivat ja tuovat esiin toiminnassa mukana olleiden ajatuksia siitä, miten he ovat TAIEXiin osallistumisen nähneet ja mitä he kokevat siitä saaneensa. Kommentteihin voi tutustua tämän luvun lopussa.

Yksi TAIEXin keskeisistä hyödyistä on sen tarjoama näkymä oman sektorin ja toimialan tilanteeseen EU:n lähialueilla sekä laajemmin. Vahvistunut ymmärrys eri maissa tehdyistä ratkaisuksista ja näiden perusteista on voinut synnyttää uusia ajatuksia alan kehittämiseen myös Suomessa. Organisaatiolle sen asiantuntijoiden aktiivisuus kansainvälisesti on ollut keino vaikuttaa alan laajempaan kehitykseen. Samalla tämä on voinut tukea profiloitumista oman toimialan kansainväliseksi huippuosaajaksi.

Eri maissa työskentelevien kollegoiden yhteistyön välineenä TAIEX tukee sekä asiantuntijoiden että julkisen hallinnon organisaatioiden verkostoitumista kansainvälisesti. TAIEX-tapahtumissa kontakteja syntyy edunsaajamaiden toimijoihin, mutta toisaalta myös muihin asiantuntijoihin. TAIEX on osaltaan ollut tukemassa viranomaisyhteistyön rakentumista maissa, joissa suomalaisilla toimijoilla ei välttämättä ole ollut juurikaan aiempia kontakteja. Parhaimmillaan nämä kontaktit voivat johtaa pitkäkestoiseen yhteistyöhön erilaisten yhteistyöverkostojen kautta tai henkilötasolla ja olla tukemassa kumppanuuksien syventämistä eri sektoreilla. Toisinaan TAIEXin puitteissa tehdyllä työllä on voitu alustaa myöhempä kahdenvälistä yhteistyötä.

Juuri kollegiaalisuus yhdessä verkostoitumisen kanssa mahdollistavat yhden TAIEXin tärkeimmistä vahvuuksista, parhaiden käytäntöjen jakamisen sekä tätä kautta rakentuvan vertaisoppimisen. Suomalaiset TAIEX-toimijat tunnistavat vertaisoppimisen tuottaman lisäarvon laajasti ja sen nähdään hyödyttävän kaikkia TAIEXiin osallistuvia.

TAIEX-asiantuntijan tulee tapahtumiin osallistuessaan usein avata omaa työtään sekä perustella oman toimialansa toimintaperiaatteita sekä lainsäädäntöä Suomessa. Tämä on voinut tarjota kokonaan uusia näkökulmia asioihin, joiden kanssa asiantuntija toimii päivittäin, ja haastanut pohtimaan näitä uudella tavalla. Toisaalta sekin, että näkee, miten oman toimialan kysymyksiä on ratkottu niin edunsaajamaan hallinnossa kuin muissa EU-jäsenmaissa, lisää usein asiantuntijan ymmärrystä alastaan.

TAIEX onkin ollut suomalaisille asiantuntijoille hieno mahdollisuus oman ammatillisen osaamisensa vahvistamiseen sekä työssä kehittymiseen. Asiantuntijan itsensä lisäksi osaamisen vahvistuminen hyödyttää tämän työorganisaatiota ja sitä kautta koko suomalaista julkista hallintoa.

TOIMIJOIDEN KOKEMUKSIA TAIEXISTA

”TAIEX-toiminta hyödyttää kaikkia sen osapuolia ja se on rikastanut monella tavalla myös omaa toimintaamme. Sen avulla on lisääntynyt ymmärrys saman alan haasteista hyvin erilaisissa yhteiskunnissa ja on ollut mahdollista asemoida omia ratkaisuja suhteessa muihin. TAIEX-vierailujen ansiosta olemme voineet syventää niitä yhteistyösuhteita, jotka ovat syntyneet esimerkiksi alan kansainvälisissä kokouksissa ja seminaareissa. Kansainvälinen yhteistyö on tullut tutummaksi ja arkisemmaksi yhä useammalle työyhteisön jäsenelle.”

Riitta Paalanen, erityisasiantuntija/tulliylitarkastaja
Tulli

”Olemme TAIEXin avulla voineet tarjota vieraillemme näkymiä suomalaiseen ammatilliseen koulutukseen ja sen käytössä oleviin moderneihin työelämälähtöisiin oppimisympäristöihin. TAIEX on ollut meille vuorovaikutuksellisen yhteistyön väline, joka on mahdollistanut monia arvokkaita, kasvokkain käytyjä keskusteluja ammatillisesta koulutuksesta, omien parhaiden käytäntöjemme jakamisen, kumppaneilta oppimisen sekä molemminpuolisen ymmärryksen vahvistumisen. Tätä kautta TAIEX-toiminta on myös luonut edellytyksiä yhteistyön kehittämiseen ja syventämiseen jo tutuksi tulleiden toimijoiden kanssa. Yksi merkittävimmistä saavutuksista, joita olemme TAIEX-yhteistyöllä edistäneet, on kestävä kehityksen sisäistäminen ammatillisen koulutuksen toteutuksessa.”

Sampo Suihko, kuntayhtymän johtaja (2004–2012 ja 2017–2021)
Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia

”TAIEX on ketterä mekanismi, joka soveltuu erinomaisesti erilaisten koulutusten, seminaarien, tai mahdollisten laajempien hankkeiden alkukartoitusosion rahoittamiseen. Se mahdollistaa pienimuotoisten kehittämisprojektien toteuttamisen kumppanimaissa suhteellisen vaivattomasti ja ilman raskaita byrokraattisia prosesseja. Viimeisimmässä TAIEX-projektissani tuettiin Moldovan hallinnon hybridivasteen kehittämistä ja sen lopputuloksena syntyi lista suosituksista analyysitoiminnan sekä tilannekuvan edistämiseksi. Olen kokenut TAIEX-yhteistyön erinomaisena mahdollisuutena jakaa hyviä käytänteitä ja päästä edistämään yhteistyötä sekä kontaktien muodostumista EU:n kumppanimaiden hallinnon edustajien kanssa.”

Elisa Norvanto, vastuuvirkamies
ulkoministeriö

”Asiantuntijoidemme osallistuminen TAIEX-seminaareihin ja yhdessä Euroopan komission kanssa räätälöidyt opintomatkat ovat tarjonneet THL:lle uutta ja ajantasaista tietoa kohdemaiden sosiaali- ja terveysalalta. Samalla asiantuntijat ovat saaneet uusia kokemuksia – myös toimimisesta kansainvälisissä yhteyksissä. Molempinpuolisen oppimisen lisäksi odotamme TAIEXin poikivan vielä laajempaa, projektimuotoista yhteistyötä.”

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

”Oikeusvaltio yhdessä valtiollisen historiamme kanssa muodostaa keskeisen osan kansallista selviytymistarinaamme. Tämä on samalla se pohja, jolle suomalaisten oikeussektorin asiantuntijoiden vahvat edellytykset olla mukana TAIEXin kaltaisessa kumppanuustoiminnassa nojaavat. Konkreettisessa yhteistyössä tämä näkyy vahvana sisällöllisenä asiantuntijuutena, pyyteettömyytenä, suvaitsevaisuutena sekä tasavertaisuuden korostamisena. Nämä ovat lähtökohtia, joita yhdessä keskeisten arvojemme – ihmisoikeuksien ja demokratian – kanssa olen itsekkin saanut olla TAIEX-asiantuntijana edistämässä eri maissa ja kulttuureissa. Parhaimmillaan kollegiaalisen yhteistyön hedelmiä ovat olleet niin oivallus yhteisiin arvoihin sitoutumisesta, oikeuksiin pääsy ja luottamus tulevaan kuin elinikäinen ystävyyskin ja verkostoituminen yli rajojen.”

Kari Kiesiläinen, alivaltiosihteeri
oikeusministeriö

”Sähköisellä viestinnällä sekä yhteyksien toimivuudella ja laadulla on laaja merkitys kansalaisten osallistumiselle tietoyhteiskuntaan. Suomen pitkäaikainen kokemus EU:n sähköisen viestinnän puitesääntelyn täytäntöönpanosta antaa hyvän pohjan myös yhteistyölle TAIEX-edunsaajien kanssa. Yhteisenä tavoitteena useissa kehityshankkeissa, joihin olen TAIEX-asiiantuntijana päässyt osallistumaan eri maissa ja kulttuureissa, on ollut pyrkimys sen varmistamiseen, että kaikilla kansalaisilla ja yrityksillä on käytettävissään korkealaatuinen ja toimiva verkkoyhteys sekä suurempi valikoima innovatiivisia digitaalisia palveluja. Lainsäädännön kehittämistarpeiden miettiminen yhdessä paikallisten asiantuntijoiden kanssa, paikallisista olosuhteista käsin, on tarjonnut uusia näkökulmia myös omaan työhön.”

Ritva Suurnäkki, lakiasianjohtaja
Liikenne- ja viestintävirasto Traficom

”Verohallinto on tehnyt TAIEX-SRSP-yhteistyötä komission rakenneuudistusten tuen pääosaston hankkeissa useassa EU-jäsenmaassa. Olemme TAIEXin avulla päässeet jakamaan osaamistamme muiden jäsenmaiden verohallinnoille mm. muutosjohtamisessa ja ICT-uudistuksen läpiviemisessä. On ollut kiinnostavaa myös kuulla EU-jäsenmaiden kollegoilta heidän käytännöistään – tämä on antanut meillekin uusia näkökulmia työhömmme. TAIEX on ollut meille kohtuullisen kevyt työkalu näihin kestoituaan lyhyisiin ja aiheiltaan rajattuihin projekteihin. Olemme nyt ensimmäistä kertaa itsekin edunsaajina DG REFORMin rahoittamassa projektissa.”

Eira Karppinen, johtaja, Kansainvälisen yhteistyön yksikkö
Verohallinto

”TAIEX-ohjelma on periaatteessa hyvä ja toimii sujuvasti käytännössä. Koska TAIEX-työ on paljolti luonteeltaan valmistelemaa, sitä ei juuri vaivaa monille isoille hankkeille ominainen ajoituksen ongelma. Asiantuntijaa kiinnostaisi luonnollisesti aina tietää, onko tapahtuma, johon hän on osallistunut, johtanut konkreettisiin tuloksiin, kuten kansallisen lainsäädännön jonkin yksityiskohdan kehittämiseen tai vaikka Twinning-hankkeeseen. TAIEX tarjoaa jonkin verran mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja sen tapahtumissa saa kiinnostavaa lisätietoa eri maiden käytännöistä.”

Simo Mannila, asiantuntija (eläköitynyt)
Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

”Osallistuminen TAIEX-toimintaan on tuonut omaan työhön syvyyttä, uusia näkökulmia ja vaihtelua. Keskustelut edunsaajapuolen kanssa sekä asioiden pohtiminen yhdessä uudesta perspektiivistä on haastavaa, mutta samalla myös palkitsevaa. On tärkeää, että käytössä on oikeanlaiset ja riittävät resurssit – tuloksia ei synny ilman edunsaajan panostusta ja sitoutumista.”

Leena Storgårds, kehittämisspäälikkö ja **Timo Laukkanen**, yliaktuaari
Tilastokeskus
Asiantuntijoina Kyproksen turkkilaisen yhteisön TAIEX-yhteistyössä

”Olin yhdessä itävaltalaisen, saksalaisten ja suomalaisten kollegojeni kanssa kartoittamassa TAIEX-asiantuntijana Länsi-Balkanin turvallisuuskoulutusratkaisuja sekä edellytyksiä alueen maiden yhteistoimintamahdollisuuksien syventämiseen. Kyseessä oli useammasta tapahtumasta koostunut kokonaisuus, jonka puitteissa kävimme monia hyviä keskusteluja edunsaajamaiden päättäjien ja asiantuntijoiden kanssa. Itselleni juuri uudet kontaktit sekä erilaisiin koulutusratkaisuihin tutustuminen olivat erityisen mukavia asioita. Lisäksi pystyin TAIEX-asiantuntijana hyödyntämään sekä toisaalta syventämään omaa kokonaisturvallisuus- ja koulutusalan osaamistani.”

Jukka-Pekka Schroderus, komentaja (evp)
Maanpuolustuskorkeakoulu

”TAIEX-asiantuntijana toimiminen on tarjonnut minulle paljon muistelemisen arvoisia sattumuksia ja kokemuksia eri kulttuureista. Koulutuksen ja sen laaturakenteiden kehittäminen ovat teemoina ihmiskuntaa yhdistäviä ja työ näiden parissa on vienyt minut muun muassa Armeniaan, Azerbaidžaniin, Kroatiaan, Libyaan sekä Egyptiin. Paikallisten toimijoiden lisäksi tapahtumissa oli asiantuntijoita useista EU-jäsenmaista ja keskustelu oli varmasti kaikille osapuolille ajatuksia avartavaa. Toisinaan jotkin asiat, joita me Suomessa pidämme itsestään selvyyksinä, tuntuvat jossain toisaalla hyvinkin vierailta – esimerkiksi korkeasti koulutettujen naisten mahdollisuuksien parantamisessa on monissa maissa vielä paljon töitä. Kantapään kautta opittu vinkkini TAIEX-kollegoille: huolehdi aina hyvästä tankkauksesta!”

Karl Holm, arviointineuvos
Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi

”Ryhdy TAIEX-asiantuntijaksi ja näe maailmaa! TAIEX-ohjelman puitteissa olen päässyt vierailemaan lukuisissa mielenkiintoisissa maissa kouluttamassa EU-lainsäädännöstä. Kanssakouluttajista ja koulutettavista on tullut ystäviä, joihin on hauska törmätä maailmalla tai tykätä Facebookissa. Ja olisinko koskaan muutoin tullut käyneeksi muun muassa kaikissa Balkanin maissa, Georgiassa, Moldovassa, Turkissa, Israelissa ja Jordaniassa?”

Hentriikka Kontio, eläinlääkintöneuvos
 maa- ja metsätalousministeriö

Katse horisonttiin – TAIEXin tulevaisuudennäkymiä

TAIEXin neljännesvuosisadan mittaiseksi ehtinyt tarina on jo itsessään hyvä osoitus ohjelman toimivuudesta ja tarpeellisuudesta. TAIEXilla on laajasti tunnistetut vahvuudet ja se on mukautunut vuosien varrella onnistuneesti erilaisiin tilanteisiin ja mahdollistanut tätä kautta toimintansa jatkuvan kehittymisen. Nämä piirteet ovat tärkeitä myös jatkossa.

Koronapandemian aikana erinomaisesti onnistunut digiloikka on tuorein esimerkki TAIEXin kyvystä mukautua muuttuviin olosuhteisiin. Lukuun ottamatta lyhyttä keskeytystä keväällä 2020, on toimintaa voitu jatkaa etäyhteyksin koko korona-ajan, minkä seurauksena etätyöskentelystä on tullut aiempaa selvemmin osa TAIEXin työkalupakkia.

Digiloikka on luonut toiminnalle valtavasti uusia mahdollisuuksia. Etäyhteyksin järjestetynä yksittäisellä tapahtumalla voidaan tavoittaa aiempaa laajempi joukko edunsaajamaita ja osallistujia kerralla sekä saada samaan tapahtumaan helpommin mukaan puhujia useista EU-jäsenmaista. Komission vuotta 2020 koskevan TAIEX-raportin mukaan digitaalisten välineiden hyödyntämisen vaikutus on jo nähtävissä – vuoteen 2019 verrattuna vuonna 2020 tapahtumissa oli keskimäärin 24 % enemmän osallistujia ja 21 % enemmän asiantuntijoita.

Tapahtumien laajemmalla saavutettavuudella voidaan tehostaa ohjelman toimintaa entistään, minkä lisäksi lentomatkustamisen vähentymisellä on myös huomattavia positiivisia ympäristövaikutuksia. Digitaalisilla välineillä tulee epäilemättä olemaan roolinsa TAIEX-toiminnassa myös koronapandemian jälkeen.

Toinen lähivuosien keskeinen kysymys liittyy uudempien TAIEX-kanavien vakiinnuttamiseen ja vahvistamiseen. Ohjelman merkittävä maantieteellinen laajentuminen viimeisten reilun viiden vuoden aikana on tuonut TAIEXiin runsaasti uusia näkökulmia. Tämä on jo näkynyt suoraan toiminnassa, joka on suuntautunut enenevässä määrin muualle kuin EU:n lähialueille. Jäsenmaiden välinen TAIEX-yhteistyö ja TAIEXin tarjoamat globaalit mahdollisuudet ovat lisänneet ohjelman hyödynnettävyyttä ja ovat tätä kautta tehneet TAIEXista entistä monipuolisemman. Aika näyttää, miten toiminta suuntautuu kokonaisuudessaan ja mikä muiden kuin laajentumis- ja naapuruuspolitiikan maiden osuus TAIEX-yhteistyöstä tulee olemaan.

Suomelle TAIEX tarjoaa jatkossakin kiinnostavia mahdollisuuksia. Viime aikojen positiivinen trendi ja kasvussa olleet asiantuntijamäärät kertovat, että suomalaiselle asiantuntijuu-
delle on edelleen paljon kysyntää. TAIEX tuo Suomen toimivalle ja osaavalle julkiselle hal-
linnolle näkyvyyttä eri maissa ja rakentaa tätä kautta myös pohjaa pitkäkestoisemmalle
yhteistyölle. TAIEX on hyvin konkreettinen väline tukea esimerkiksi Suomen Afrikka-strate-
gian toimeenpanoa tulevinä vuosina.

Korona-ajan jälkeisessä maailmassa TAIEXin uusi todellisuus rakentuu digivälineiden tuke-
masta, temaattisesti laajasta asiantuntijayhteistyöstä lähellä ja kaukana. Vaikka ohjelma
onkin kehittynyt paljon siitä, minkälaisena toiminta alkoi, on sen ydin pitkälti sama kuin
vuonna 1996. Kollegiaalisuus, edunsaajan tunnistamat kehittämistarpeet ja toiminnan räätälöitävyys sekä keveys pysynevät jatkossakin TAIEXin keskeisinä periaatteina. Nämä muo-
dostavat sen perustan, jolle TAIEXin seuraavatkin 25 vuotta rakentuvat.

**Ulkoministeriön
julkaisuja**

2021:12

ISSN PDF 2737-0844
ISBN PDF 978-952-281-365-7